Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ
Тульчинське училище культури

75-річчю створення
РДГУ
присвячується

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ

Збірник наукових праць

Випуск 7

м. Рівне
2015

УДК 788 : 008(063)
ББК 85.315.7
І - 90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 19865-9665 Р

Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету *(протокол № 3 від 27 березня 2015 р.)*

Редакційна колегія:

Постоловський Р.М., Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ, **голова редакційної колегії;**

Поніманська Т.І., Заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, проректор з наукової роботи РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Шевчук С.І., Заслужений працівник культури України, кандидат філологічних наук, доцент, директор Інституту мистецтв РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Цюлюпа С.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, **відповідальний секретар;**

Апатський В.М., доктор мистецтвознавства, професор;

Посвалюк В.Т., доктор мистецтвознавства, професор;

Нічков Б.В.,доктор мистецтвознавства, професор;

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор;

Супрун-Яремко Н.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Богданов В.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Карпяк А.Я., доктор мистецтвознавства, професор;

Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор;

Сверлюк Я.В., доктор педагогічних наук, професор;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор;

Гишка І.С., кандидат мистецтвознавства, доцент.

Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Збірник наукових праць. Випуск 7 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015. – 200 с.

ISBN 978-966-416-374-0

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на музичних інструментах.

Подана проблематика, наукові статті містять корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких вищих навчальних закладів і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

УДК 788 : 008 (063)
ББК 85.315.7

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.
Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015
© Кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, 2015
© Тульчинське училище культури, 2015
© Видавництво "Волинські обереги", 2015

ISBN 978-966-416-374-0

ЗМІСТ

Апатський В.М., Вовк Р.А. Андрій Федорович Проценко – фундатор національної флейтової школи України 5

Карпяк А.Я. Шедеври флейтового репертуару як результат співпраці композитора та виконавця 8

Круль П.Ф. Духовий інструментарій у мініатюрах Радзивілівського літопису 16

Сверлюк Я.В. Ключові закономірності музично-виконавської діяльності 19

Марценюк Г.П. Шляхи розвитку української школи тромбона 23

Цюлюпа С.Д. Дмитро Фенюк в історії духового інструментально-ансамблевого виконавства та педагогіки у Львові 27

Гишка І.С. Етика як важлива складова успіху диригентського фаху 32

Вакалюк П.В. Шляхи розвитку музики українських композиторів другої половини XX століття для труби (жанрові магістралі) 36

Палаженко О.П. Виконавська майстерність як єдність технічної і художньої сторін виконавства 42

Плохотнюк О.С. Методичні аспекти розвитку виконавської техніки трубача 45

Посвалюк К.В. Н.В.Бердыев. Жизненный и творческий путь музыканта 48

Терлецький М.М. Фортепіано і його роль у процесі розвитку диригента духового оркестру 53

Гайдабура О.Д. Становлення та розвиток естрадного жанру в Україні 59

Турчинский Б.Р. Владимир Луб: "Быть верным профессии" 66

Сіончук О.В. Народно-пісенна творчість у репертуарі духового оркестру 81

Димченко С.С., Димченко К.С. Багатогранність викладацької душі (до 70-річчя Миколи Васильовича Сернюка) 85

Жульєв А.П. Творчий доробок Анатолія Жульєва 90

Близнюк Р.О. Оркестру духового звук чарівний 97

Трачук Л.Д. Тульчинському училищу культури – 85 102

Пересунько В.М. Відділу духових інструментів Тульчинського училища культури − 55 ... 108

Омельченко С.В. Формування культури спілкування майбутніх фахівців культури і мистецтв 110

Літун С.В. Тестування як спосіб перевірки знань студентів мистецьких навчальних закладів в контексті Болонського процесу 114

Пшемінська Л.О. Назустріч 85-річчю Тульчинського училища культури народному аматорському фольклорно-драматичному театру "Червона калина" − 25 124

Богданова Л.Д. Мелодія як основа побудови музичної мови 127

Борецький В.Я. Нові обрії естетики кларнетового тембру в Камерній симфонії №5 "Потаємні поклики" Є.Станковича 135

Пришляк А.Р. Структурні моделі кларнетових тріо в традиції європейської камералістики: тип монодичного ансамблю 143

Комар А.М. Роль труби в ансамблевій музиці Ренесансу 147

Шовгенюк С.С. Драматургічна роль басового кларнету в оркестровій партитурі Ріхарда Вагнера (на прикладі другої дії опери "Тристан та Ізольда") 154

Жабенко В.С. З музикою в серці по життю 160

Мартинюк В.В. Творчий осередок мистецького навчання Підкамінщини 164

Кирстя В.Ф. Задатки і здібності у музично-виконавській діяльності 168

Франчук А.М. Відділ оркестрових інструментів в історії музичної культури Хмельницької школи мистецтв 172

Турковський В.А. Історичні періоди освітньої діяльності: від становлення спеціалізацій до сьогодення Теребовлянського вищого училища культури 177

Цюлюпа С.Д., Абугулес К.Г. Клас труби як складова навчально-творчого процесу в Інституті мистецтв РДГУ 182

Відомості про авторів 190

Презентація новітніх, фахових навчально-методичних видань 193

4. Круль П. Національна своєрідність духового інструментарію у міщансько-світському музикуванні // Проблеми методики та виконавства на духових інструментах / Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. – Випуск 83. – С.20-29.

5. Кузик В. В. Масова пісня / Кузик В. В. // Історія української музики. – К., 1992. – Т. 4. – С. 155-175.

6. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні / Посвалюк В. Т. – К., 2006. – 400 с.

7. Радчук Ю. А. Духова музика в Україні (XVIII-XIX ст.) / Радчук Ю. А. – К., 2006. – 228 с.

8. Хованець М. І. Витоки створення оркестру духових інструментів в Українському січовому стрілецтві // Військово-науковий вісник. – 2009. – Вип.12. – С.165-176.

Димченко С. С., Димченко К. С.,
м. Рівне

БАГАТОГРАННІСТЬ ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДУШІ (ДО 70-РІЧЧЯ МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА СЕРНЮКА)

"Музика – це одкровення значно вище, ніж мудрість і філософія…
Вона є посередницею між життям розуму і життям почуттів…
та повинна викресати вогонь із людських сердець".
Людвіг Ван Бетховен.

Музику вважають одним із найдавніших видів мистецтва. Тепер вже ніхто не скаже з точною впевненістю, що з'явилося раніше – наскельний живопис чи первісні духові інструменти, зроблені з трубчастих кісток. Можна припустити, що ці два напрями виникли паралельно. Очевидно одне: пошук звукової гармонії супроводжує людину впродовж усієї історії.

Музика служить особливою моделлю людського настрою. З існуючих видів мистецтва вона визнана найбільш чуттєвою формою. В Стародавній Греції люди стверджували, що музична освіта людини – це найпотужніший засіб, оскільки ритм і мелодія проникають в найвіддаленіші куточки душі людини.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ефективність діяльності викладача на сучасному етапі зумовлена не лише втіленням новітніх технологій, але й вмілим розкриттям потенціалу свого учня через застосування різних педагогічних методів виховання. Одна із характерних особливостей діяльності викладача музичної школи полягає в тому, що ефективність діяльності та масштаби педагогічних досягнень залежать від рівня особистісного розвитку викладача. Оскільки тільки особистість може виховати особистість. А саме вихованням і векторним спрямуванням учнів займаються викладачі музичних шкіл.

У зв'язку з цим постає питання про розвиток особистісного потенціалу викладача, що в результаті розкриває потенціал учня. Отже, актуальним є питання розвитку особистого потенціалу для успішної професійної діяльності викладача музичної школи та відповідно досягнення максимальних результатів в розвитку учня.

Поняття розвитку особистісного потенціалу викладача і розкриття потенціалу учня є базовими для нашого дослідження. Отже, проаналізуємо основні підходи до вивчення даного феномену, а також опишемо сутність розкриття особистісного потенціалу учнів за багаторічну викладацьку діяльність Сернюка Миколи Васильовича.

Цілі статті. Вивчити та систематизувати творчий доробок та викладацький шлях викладача ДМШ№2, талановитого виконавця, педагога Миколи Васильовича Сернюка, який зробив вагомий внесок у формування та становлення особистостей своїх учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші кроки до пізнання секретів музики дитина робить у музичній школі – першому храмі мистецтва у своєму житті. Саме музична школа покликана виховувати маленьких музикантів, прищепити їм гарний смак, допомогти зробити впевненні кроки на великому шляху пізнання музики. Почесна місія провідника у світ музики покладається на викладача, який може здійснити це чудо. Особливо, якщо цей викладач з "великим" серцем.

Ефективність музичного виховання школярів залежить від особистості вчителя, його світогляду і професійної підготовки, педагогічного балансу і майстерності, високого рівня інтелекту і душевної чуйності. Він повинен не лише любити музику, а й уміти зацікавити нею дітей, знати і розуміти її в значно більшому обсязі, ніж хоче навчити цього своїх вихованців, бути поінформованим у питаннях педагогіки і психології, естетики і мистецтва, постійно збагачуватися новими знаннями.

Саме таким чудовим викладачем є Микола Васильович Сернюк, який у 2015 році святкує своє 70-річчя.

Лейтмотивом музично-педагогічного життя Миколи Васильовича стали слова В.А.Сухомлинського: "Музичне виховання – це не тільки виховання музиканта, а, насамперед, виховання людини". Це він зрозумів під час подолання труднощів шляху особистого життя.

Сернюк Микола Васильович народився 19 квітня 1945 року в Австрії, в столиці європейської класичної музики – м. Відень. До 1962 року виховувався у дитячому будинку в м. Дубно Рівненської області, згодом його перевели до дитячого будинку смт Володимирець. В будинку дитини вперше познайомився з нотним письмом та вправно оволодів музичним інструментом. Прищепив любов до музики та зацікавив хлопчика своєю грою на баритоні Бабінський Микола Михайлович – керівник духового оркестру Володимирецького будинку дитини. В 1962 р. вступив до Рівненського музичного училища по класу туби до викладача Островського Олександра Микитовича, після закінчення музичного училища в 1966 році був направлений за місцем роботи до Рівненської ДМШ №1– викладачем по класу духових інструментів (труби, баритона та туби).

У 1976 р. був переведений Рівненським міським управлінням культури до ДМШ №2 – викладачем по класу духових інструментів.

З 1983-1988 р. навчався в Рівненському державному інституті культури за спеціальністю "організатор-методист культурно-освітньої роботи" та паралельно здобув ще одну вищу освіту на кафедрі духових та ударних інструментів, де навчався у чудових педагогів: диригента, викладача по класу тромбона і туби, заслуженого працівника культури України, доцента В’ячеслава Миколайовича Старченка, та по класу диригування у старшого викладача Дмитра Сергійовича Полеха.

Прийшовши молодим спеціалістом на відділ духових та ударних інструментів, відразу ж долучився до справи, яку розпочали два викладачі – Юхим Григорович Шапіро та Василь Андрійович Темнюк (засновники відділу), навчаючи учнів грі на духових інструментах для створення на відділі духового оркестру. Надалі викладацький склад збільшувався, зростав набір учнів, розширювався вибір інструментів. Упродовж існування школи роботу відділу очолювали Ю.Г.Шапіро, В.І.Хрін. В 1988 році дирекція ДМШ №2 призначила Миколу Васильовича завідуючим відділом духових та ударних інструментів. З легкої руки чудового та відданого своїй роботі Миколи Васильовича відділ набув нового життя.

Зі слів нинішнього директора Рівненської дитячої музичної школи №2 викладача вищої категорії, старшого викладача, Голови президії Ради директорів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів Рівненської області Сергія Васильовича Климчика: "Сернюк Микола Васильович працює в школі 39 років – один із засновників відділу духових та ударних інструментів, спеціаліст вищої категорії, старший викладач, викладач по класу туби. Упродовж 26 років очолював відділ духових та ударних інструментів. За цей період відділ збільшився з 40 до 138 учнів, з 6 до 14 викладачів фахових дисциплін. Усі викладачі

мають вищу фахову освіту. На відділі діють класи труби, тенора, баритона, кларнета, флейти, саксофона, туби, тромбона, ударних інструментів, сопілки.

Відділ має декілька потужних учнівських та викладацьких творчих колективів. Серед них дитячий духовий оркестр, засновником якого був Ю.Г. Шапіро, згодом керував В.І.Хрін, у 1986 році керівником оркестру став віртуоз-ний аранжувальник О.В.Мичко. В 1996 році цей колектив здобув звання "зразкового". Зараз керує оркестром Ю.В. Островський. На відділі функціонують такі колективи: духовий оркестр викладачів, керівник – В.В.Радчук; духовий оркестр учнів молодших класів, керівник – В.В.Радчук; джазовий оркестр, керівник – випускник школи А.О.Боровець; ансамбль ударних інструментів, керівник – В.В.Ковальчук; ансамбль флейтистів, керівник – В.А.Темнюк; ансамбль сопілкарів, керівник – М.А.Кузмічова; ансамбль саксофоністів, керівник – О.О.Потайчук; ансамбль трубачів, керівник – М.В.Сернюк.

Говорити без глибокої поваги про Миколу Васильовича неможливо, тому що я сам особисто маю честь працювати 23 роки із цим прекрасним педагогом, порядною та чуйною людиною. За період педагогічної роботи Микола Васильович зумів виховати велику плеяду педагогів-духовиків, які працюють в музичних школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, є солістами симфонічних, духових та джазових колективів як в Україні, так і за її межами.

19 учнів його класу вступили до середніх та вищих спеціальних музичних закладів. Серед випускників його класу – Павло Сиротюк – учасник Київського брас квінтету, Лауреат Республіканського конкурсу, соліст симфонічного оркестру Національної опери України; директор Рівненського палацу культури та спорту "Хімік" – Олександр Подганюк; керівник духового оркестру Рівненського міського палацу культури "Текстильник" – Вадим Анчук; лауреати обласних конкурсів: Олександр Євтєєв, Андрій Рожицький; Юрій Рощук – дипломант Всеукраїнського конкурсу ім. В.Старченка 2005 року.

В 2008 році учні класу викладача М.В. Сернюка Андрій Дейнека та Тарас Євгейчук поступили до Рівненського Інституту мистецтв РДГУ.

Сернюк Микола Васильович самовіддано працює над збереженням традицій духового відділу. З ініціативи завідуючого відділом Миколи Васильовича було створено викладацький духовий оркестр, який бере активну участь в житті школи та загальноміських заходах. Упродовж 20 років оркестр викладачів займав призові місця в обласних оглядах-конкурсах.

Микола Васильович має велику кількість методичних доробок та є розробником програм по класу туби, в яких використав надбання кращих європейських шкіл.

За вагомий внесок у розвиток культури Микола Васильович Сернюк був відзначений численними грамотами міського та обласного управлінь культури і туризму, в 2009 році став "Стипендіатом міського голови".

Залучення до музики учнів – одне з найцікавіших і радісних занять. Так як музика пов'язана з багатьма сферами людської діяльності, вчитися можна не тільки музиці, але і за допомогою музики, особливо в ранньому віці.

Музика в сім'ї мистецтв займає особливе місце завдяки її безпосередньому комплексному впливу на людину. Багатовіковий досвід і спеціальні дослідження показали, що музика впливає і на психіку, і на фізіологію людини, вона може мати заспокійливий і збуджуючий ефект, викликати позитивні і негативні емоції. Саме тому при всій розмаїтості напрямків роботи сучасної музичної школи з великою наполегливістю стверджується теза про важливість музичного виховання всіх дітей без винятку, про її значення для розвитку загальних психічних властивостей (мислення, уяви, уваги, пам'яті, волі), для виховання емоційної чуйності, душевної чуйності, морально-естетичних потреб, ідеалів, тобто для формування всебічно розвиненої, гуманної особистості. Особистості, яка буде будувати нову Україну. Яка буде впевнено знати, що – щоб залишатися людьми, навіть у найважчі часи війни, нам потрібна музика, мова та культура.

Вчитель – професія унікальна. Подібної в світі просто немає. Педагог своїм серцем, розумом формує завтрашній день: людину, суспільство, зрештою цивілізацію. Адже буквально все проектується і твориться на звичайному уроці. Велике щастя мати вчителя

доброго, щирого, який навчає бути Людиною. Велике щастя мати мудрого, талановитого вчителя, який уміло передає нам свої знання та вміння. А найбільше щастя для вчителів – бачити у своїх учнях, дітях продовження себе.

Кожна дитина – особистість, наділена талантами. Микола Васильович, доторкнувшись до дитячої душі своєю дбайливою, люблячою рукою, вміє розпізнати в дитині таланти, наблизити її душу до творчості, до краси. Кожен урок, кожна зустріч з учнями – це для нього нове відкриття.

Для кожного з нас учитель – близька і дорога людина. Усі учні та випускники щиро шанують і люблять його. Вони вдячні йому за мудрість, душевне тепло, яким він від усього серця щодня ділиться з ними.

З листа Павла Сиротюка: "Із року в рік учитель продовжує себе у своїх учнях. Його думки, почуття щедро віддані дітям, працюють на майбутнє. Ви, Миколо Васильовичу, десятиліттями вкладаєте свої знання, душу і серце в справу музичного виховання дітей, навчаєте їх розуміти та любити музику. Я впевнений, що Ваш образ – образ улюбленого вчителя, доброго і водночас вимогливого, учні пам’ятатимуть усе життя. Саме Ви вплинули на мій професійний вибір. Завдяки Вашій невтомній та кропіткій праці, міцному фундаменту, який був закладений Вами в роки мого навчання в ДМШ №2 м. Рівного, я зміг продовжити навчання в Рівненському державному музичному училищі, а згодом і в Київській державній консерваторії ім. П.І.Чайковського. Сьогодні я звертаюсь до Вас зі словами великої вдячності та поваги".

Слово вчителя, – писав В. А. Сухомлинський, – інструмент, який нічим не можна замінити і який діє на душу дитини. Мистецтво виховувати – це мистецтво спілкування, звертаючись до людського серця…

Зі спогадів Олександра Подганюка: "Творче життя артиста, музиканта, складається успішно в тому випадку, якщо на початку зустрічається людина, яка на все життя стає провідним променем, що направляє, освітлює дорогу в правильному напрямку. Своїм становленням та творчим успіхом я завдячую Миколі Васильовичу – його натхненню, закоханості в звук та неабиякому умінню майстерно прищепити любов до музики. В далекі вісімдесяті, коли пробитись звичайній людині було доволі важко, він терпеливо та впевнено вивів мене на мистецьку дорогу. Повірив, безкорисно допоміг в підготовці до вступу в музичне училище. Ця перша, але така бажана перемога у моєму житті і його перемога. А таких перемог в житті Миколи Васильовича чимало. Магія музики, вчительський талант та безкорисливість мого вчителя допомогли багатьом творчим людям знайти та розпізнати своє покликання. Моя музика, моя творчість – це вдячні плоди його таланту та любові до людей".

Основою музичного виховання є активне, зацікавлене музичне сприймання та відтворення. Музика підтримує, надихає, дає сили або ж допомагає заглибитися у неймовірний світ прекрасного.

Зі слів Вадима Анчука: "Думаю, що з Миколою Васильовичем знайома значна частина жителів м. Рівного. Адже довелось йому навчати музичній майстерності в свій час багатьох рівнян зрілого тепер уже віку. Пізніше, – їхніх дітей, а тепер уже й онуків. Я теж один із них, учень Миколи Васильовича Сернюка. Шість років, починаючи з 1983 року, я навчався в його класі в ДМШ №2. Спочатку грав на тенорі і лише в останній рік оволодів грою на тубі.

Без перебільшення, саме завдяки Миколі Васильовичу мій життєвий шлях назавжди пов’язаний з музикою. Добрий і чуйний серцем, з самих перших уроків він підтримував і допомагав оволодіти музичними азами. Учив розуміти і любити музику, зробити її справою свого життя. Микола Васильович ніколи не сердився і по-доброму пробачав мої підліткові промахи. Маю сказати, що і до сьогодні я з подивом спостерігаю за його здатністю знаходити підхід до дітей. Адже учнів йому не бракувало ніколи. І цим не можна не захоплюватись".

Вчитель музики – це педагог і музикант в одній особі. Тому його творчий потенціал поєднує в собі педагогічно-методичну й музичну творчість.

Феномен музичного мистецтва полягає не тільки в здатності збагачувати емоційні переживання людини, але і в можливості викликати емоційні реакції й оцінки, відносини, що

лежать в основі інтересів, потреб, переваг особистості. Сучасні погляди на процес формування дитячої особистості характеризуються опорою не тільки на отримання нових знань і вмінь, але й на вироблення певних ціннісних орієнтацій людини, що складають основу особистісної культури. Якщо передача знань вимагає, головним чином, звернення до інтелекту особистості, то вироблення ціннісних орієнтацій пов'язане, перш за все, з впливом на емоції і почуття людини, які, у свою чергу, сприяють перетворенню ціннісних установок у його переконання.

Л.Виготський зазначав: "Перш ніж ти хочеш залучити дитину до якоїсь діяльності, зацікав її нею, потурбуйся про те, щоб виявити, що вона готова до цієї діяльності, що в неї напружені всі сили, необхідні для цього, і що дитина діятиме сама, вчителеві ж залишається тільки керувати й спрямовувати цю діяльність". Миколі Васильовичу Сернюку неймовірним чином вдається не тільки зацікавити, а й закохати в такі важкі й не дуже популярні духові інструменти, як туба, тенор чи баритон. Беручи інструмент в руки, своїм чарівним звуком, зарядом оптимізму, чистою посмішкою, випромінюючи любов та вселяючи віру, він надихає майбутніх маленьких музикантів до навчання гри на духових інструментах. Але цим не обмежується його діяльність. Микола Васильович майстер свого діла. Він знайомий з конструкцією кожного духового інструменту. Його "золоті руки" надають старим інструментам нового життя. Незважаючи на занепад духового мистецтва і брак коштів на придбання нових інструментів, він підтримує життя духової музики. Тому що музика є одним з наймогутніших засобів виховання, який надає естетичного забарвлення духовному життю людини. Без музики важко переконати людину у тому, що вона прекрасна, а це переконання є обновою емоційної, естетичної, моральної культури.

В такі важкі часи для України як ніколи виникає нагальна потреба у відродженні духових оркестрів, які надихають людей на нові звершення, патріотизм та віру в перемогу, для підтримки духу Українського Народу.

Важко уявити собі життя без музики, що охоплює усі наші почуття, надихає, одухотворює нас, утаємничує і водночас зрозумілою мовою доносить до нас велич життя, його красу, гармонію, глибину людських відносин і радість спілкування людини зі світом, що її оточує.

Отже, секрет педагогічної майстерності М.В.Сернюка, на нашу думку, полягає в тому, що він не тільки вміє розпізнати, оцінити і розвинути обдарування учнів, а й пробудити любов до своєї професії.

Література:

1. Архівні документи Рівненської дитячої музичної школи №2.
2. Столярчук Б.Й. Митці Рівненщини / Б.Й. Столярчук. – Рівне, 2011. – С.172.
3. Тищенко М.Ф. Дитячій музичній школі №2 – 25 років / М.Ф.Тищенко. – Рівне: ВАТ "Рівненська друкарня", 1999.